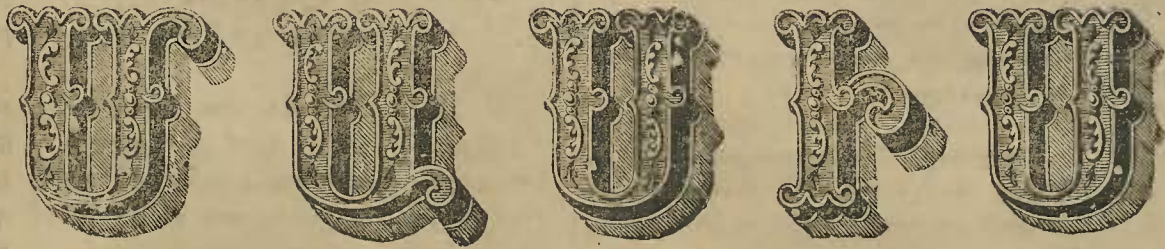

ՊԱՅՄԱՆՔ

Յարեան գին Կ. Պորոյ 4 մ. 8 Մճ.
Գաւառաց 10 Մճ.
Վեցանայ Կ. Պորոյ 4 Մճ.
Գաւառաց 5 Մճ.
Դանուցման տոյր մէկ անգամի հա-
մար 3 դուրուշ, երկու անգամի հա-
մար 2 դուրուշ, աւելի անգամներու
համար զատ սակարկութիւն կը-
լայ :

ԼՐԱՔԻՐ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԱԶԳԱՅԻՆ ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ ԵՒ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԴԱՐԱՆ 20 ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

Բլէշնայի Գայմուգամին սեպտ. 16
թուով մէկ հեռագիրը սեպտ. 9ին և
10ին Օսմանեան բանակապետին արե-
ւելեան կողմը Սաադէ փաշա թապ-
եասը անուն Օսմանեան ամրոցին վը-
րայ եղած յարձակմանց վրայ տեղե-
կութիւն կուտայ, զորս Օսման փաշա
ալ նախորդ հեռագրաւ մը ծանու-
ցած էր: Բանուած Ռուս զինուորներ
խօսքին նայելով, Ռուսաց և Ռուս-
նայ երրորդ յարձակումն հարկը քը-
սան փաշա զորքը և ութսուն թիւղա-
նօթով եղեր է: Բանակը օրէ 'ի
վեր Բլէշնայի վրայ ամրակած թիւղը
կը շարունակէր առանց Օսմանեան
զորաց և ամրոցներուն մեծ փնտ մը
տալով: Այս յարձակումը Ռուսներ զո-
րաց ձեռքն եղող կրիկիցայի ամրոցին
մօտ եղած ուրիշ ամրոցի մը վրայ ըլ-
լալու է, որոյ ան յաջողութիւնը Ռու-
սաց պաշտօնական հեռագիրն ալ կը
ծանուցանէ, այս տարբերութեամբ
միայն որ Ռուսը իրենց կորուստն 300
կը յուսնէին, մինչդեռ Օսման փա-
շայի հեռագիրն 1300 կըրէ: Գայմա-
գամին հեռագիրն ալ Օսմանեան զո-
րաց կորուստն 200 մեռեալ և վիրա-
ւոր կը յուսնէ:

Ռուսաց Բլէշնայի առջև բռնած
գիրքերը սեպտ. 7/19ին հեռուեալ կեր-
պիւ էին: Ռուսաց և Ռուսներու գիր-
քը՝ ալ կողմէն կրակիցայէն սկսեալ՝
ծախ կողմը մինչև թաղիկիցա կը տա-
րածէր: Կրակիցայէն Ռուսներ կրակ
բանալով մերձակայ Օսմանեան ամրո-
ցին մօտեանալու կը ճգնին, որոյ բոլոր
տիրքը Ռուսաց Ռուսներու և Օսմանեան
գիրքերը լցուած են: Ռուսը այս
գիրքերն և անոնց զարշահողութե-
ան վերջերս համար զինագա-
ղար մը խնդրեցին, բայց Օսման փա-
շա մերժեց, ըստ պատերազմական
այն օրինաց՝ որով հրամանատար մը
կրնայ գիրքեր բռնալու համար
զինագաղարի չհաւանել, երբ տես-
նէ որ անոնց գարշահողութիւնն ա-
ւելի թշնամեցնէ փնտ կուտայ: Ռու-
սի Ռուսը գիրքերն ալ կը բռնա-
կածեն եղեր այրելու համար: Կրակի-
ցայի ձախ կողմը Ռուսաց իննը բող-
ջորարանալը կեցած է ֆրուսներ
զորավարին հրամանաց ներքև: Անոր
մօտ են 20թօֆ զորավարին զորա-
բաժնիներն, որոյ սարսափելի կա-
րուստն պատճառաւ փաշան 300
հոգի իջած են: Չախ կողմը թուրք-
նայի մօտ է իմերէթի իշխանն,
որոյ գունդերը չորս փաշան երկու-
քի իջած են: Ասոնց հետ է նաև ըմ-
քայէլէֆ զորավարին ահագին կո-
րուստ տուած զորքերը, դարձեալ
նոյն զորավարին հրամանաց ներքև:

Արօպէլէֆի այս կորուստն օգոստ. 30
և 31ին Լօֆճայի ճանապարհին կողմն
եղած երկու ամրութեանց վրայ ըրած
յարձակման և անկէ յետո նահանջ-
ման ժամանակ պատահեցաւ: Արօ-
պէլէֆ օգոստ. 30ին երեք շարքի իր-
կուն քաջութեամբ տիրեց յիշեալ ամ-
րոցներուն, բայց չորեքշաբթի առա-
ւօտ Օսման փաշա, իմն փաշայի և
թահիր փաշայի հրամանաց ներքև
քսան փաշայի չորս զորք զրկեց և կէս
աւուր ժամանակ ամրոցները դարձ-
եալ Օսմանեան զորաց ձեռք անցան:
Պատերազմն երկուստեք սարսափելի
էր: Արօպէլէֆի հաշուին նայելով,
յարձակման ժամանակ երկու հազար
և յետո նահանջելու միջոցին՝ երեք
հազար մարդ կորուստէր: Որոշող զո-
րաց փաշան մը միայն 160 հոգի մը
նայած էին: 130 զորքէ բաղկացեալ
գումարտակ մը 40ի իջած էր: Սպա-
նեքէն շատերը մեռեր կամ վիրաւոր-
ւեր էին, և միայն զինագաղար մը ողջ
մնացեր էր: Հազարապետներուն գրե-
թէ ամենը մեռեր կամ վիրաւորուե-
ր էին: Սպայակցայէն երկու հոգի մը
ուր էր, ինչպէս նաև որոշող զորաց
հրամանատար Տօպրօօօքը զորավարը:
Միայն Արօպէլէֆ զորավարն, որոյ հա-
մար իւր զինուորները կը հաւատան
թէ անվիրաւորելի է, ողջ մնաց, մինչ-
դեռ իւր ըրով գանուած սպայներն և
բանակի օգնականները գիտապատ
կէնային:

Արօպէլէֆ իւր ձեռք բերած ամ-
րոցն երեք չորս անգամ անձամբ այ-
ցելալ թիւն տալով զինուորները կը
բաշտարէր, ըսելով անոնց թէ Բլէշ-
նայի առումն և Ռուսիոյ զինուց պա-
տին իրենց քաջութեան կախեալ
էր: Չինուորները կը ծափահարէին
զինքը, մինչդեռ իրենց թիւն երթալով
կը նուազէր: Արօպէլէֆ կրկին և կըր-
կին օգնութիւն կը խնդրէր, բայց ըս-
տայակցայի գլուխ Լէվէյքը զորավե-
տն օգնութիւն չզրկեց, կամ կար-
ծելով թէ Արօպէլէֆ կրնայ իւր գիր-
քը պահել կամ փանդի պատրաստ
զորք չունէր: Վերջապէս ֆրիւթի զո-
րավարը պատառնանաւ թիւնն իւր
վրայ առնելով իւր երկու հազար հինգ
հարիւրէ բաղկացեալ մէկ գունդին
մնացորդ հազար հոգին Արօպէլէֆի
օգնութեան զրկեց: Վերջապէս Օս-
մանեան զորքը վեցերորդ անգամ
յարձակելով դարձեալ տիրեց այն
ամրոցին: Երկուստեք Ռուս սպայ մը
փոխանակ ետ քաջուելու՝ ամրոցին
մէջ մինչև վերջը գիմարեց, և իւր
տի մը զորքովը կուտելով մեռաւ,
ինչպէս ըրած էին Օսմանեան զորքն
ալ կրակիցայի ամրոցին մէջ, ուր փո-
խանակ յետո նահանջելու մինչև վեր-
ջը գիմարեցաւ կուտելով մեռան:
Արօպէլէֆ պատերազմի կենդանի նը-
կարագիր մ'էր այն օրը: Համազ-
գեստը յետով ծածկուած էր, սու-

րը Նախախած, Ս. Գեորգիայ պատ-
ւանշանը կործարէն ուսին վրայ ելած,
դէմը փառօղի մուխէն սեղած, աչ-
քերն արին դարձած, ձայնը փոխ-
ւած: Տէյլի Նիուդի թիւղակիցն իր-
կուն Արօպէլէֆի վրանն երթալով այ-
ցելալ թիւն մը տուաւ, և Արօպէլէֆ
այն աւուր պատերազմին վրայ խօսե-
լով այսպէս ըսաւ. « Կրցած իս չափ
աշխատեցայ. ասկէ աւելի բան մը չէի
կրնար ընել. զորարարին կէսը չը
մնաց. գունդերս չկան. սպայներս
չմնային. ինձ օգնութիւն չեկաւ և
երեք թիւղանօթ կորուսի: Ռուս զո-
րավարը չորս թիւղանօթ գրած էր ա-
ռած ամրոցին մէջ, ուրկէ մին միայն
կրցաւ ապաստել: Իսկ իրեն օգնութիւն
չհասնելուն համար բնաւ մէկէն գան-
գատ չ'այտնելով ըսաւ թէ Աստուծոյ
կամքն այնպէս էր:

Բլէշնայի պատերազմաց վրայ Ռու-
սաց բարձրաստիճան սպայից մէջ քա-
նի մը վախճանութիւններ եղան: Արօ-
պէլէֆ, որ տակաւին երեսուն երեք
տարեկան է, բայց զինուորական քա-
ջութեան տէր, ֆրիւթի, և Շերկայի
պատերազմաց մէջ վիրաւորեալ Տը-
րակօմիրօֆ զորավարն աստիճան մը
բարձրացան, և կորուստ տուող զո-
րաբաժնիները կը վերակազմուին, կըս-
ուի թէ Նիւթայ մեծ գըսին տեղ ալ
Քօշէպիւ զորավարն ընդհանուր հը-
րամանատար պիտի կարգուի, բայց
այս լուրն ստուգութեան կարօտ է:

Հասարակայ ուշադրութիւնը Պիւ-
մար իշխանին և կոմս Անտարտի
Սալապուրի մէջ ըրած տեսակցու-
թեան վրայ դարձած է, ըսելով Ռու-
սաց անշարժութեանց վրայ այս եր-
կու նախարարաց Արեւելեան խնդրոյն
նկատմամբ ալ խօսակցելը բնական կը
կարծուի: Վիլհէլմայի լրագրաց խօս-
քին նայելով, երկու նախարարաց
խօսակցութիւնն ամենագաղտնի պի-
տի մնայ. բայց իրենց նպատակն է
երկոյ կայսերաց գաշնակցութեան հի-
մնն եղող Եւրոպական խաղաղութիւնը
պահպանել, և երբ յարմար ժամը
գայ՝ խաղաղական միջնորդութիւն
ընել պատերազմող տէրութեանց քոֆ-
Տայլէ Յայթունի լրագիրը կըրէ թէ
Պիւմարը իշխանն հետեւեալ առա-
ջարկութիւնները պիտի ընէ եղեր.
Պիւմարի և Պիւլպարի քրիստոնէից
անկախութիւն, Գանուբեան իշխա-
նութեանց անկախութիւն Աստուծոյ
պաշտպանութեան ներքև, Գարգա-
նի նեղուցին ազատ բացումը, Գա-
նուբի չէզոքութիւնը. բայց ասոնք
լուր հնարաբայ երեւակայութեան
արտագրութիւնը կրնան համարուի:
Անտարտի կոմսին վիլհէլմա գաւառայէն
ետեւ երկու խորհրդարանաց մէջ
հարցումներ եղան Աստուծոյ—Հունդա-
րական կառավարութեան քաղաքա-
կանութեան վրայ: Աստուծոյ և Հուն-

գարիոյ նախարարութեան երկու զը-
լուխներն համանման յայտարարու-
թիւններ ըրին: Վերջինն լսաւ որ եթէ
Սերվիա ալ պատերազմին մասնակցի,
Աստուծոյ—Հունդարիա իւր շահուց
համեմատ պիտի գործէ: Երեք կայ-
սերաց համաձայնութիւնն, լսաւ, Եւ-
րոպիոյ խաղաղութեան նպատակաւ էր,
բայց Աստուծոյ—Հունդարիա բնաւ պար-
տականութիւն մ'առնեալ եթէ ե-
րեք կառավարութեանց մին՝ միւս
երկուքին խորհրդաց հակառակ պա-
տերազմի գիմէ: Աստուծոյ—Հունդարիա
մինչև ցարդ իրեն նպատակ ունեցած
է թուրքիոյ բաժանումը. վիլհէլմայի
արքունիքը թուրքաց ընդհանուր
«անդթութեանց» վրայ բողբոքած չէ
եղեր, այլ միայն պատերազմի գերեաց
նկատմամբ գիտողութիւնները երէ,
և թուրքիա ալ խոստացեր է այսու-
հետեւ ճէնէ վրայի գաշնակցութիւնն
յարգել:

Այս յայտարարութիւնն կը տես-
նուի որ տակաւին միջնորդութեան
զրոյցները կատարեալ իրականութիւն
չ'են, թէ և փորձեր եղած ալ ըլլան:
Ռուս լրագիրը Ռուսիոյ զինագա-
ղար և հաշտութիւն խնդրելու զրոյց-
ները կը հերքեն. հետեւեալ երկու
կողմէն տակաւին պատերազմը շարու-
նակելու անյողդողդ գիտաւորութիւն
կը տեսնուի:

Եւրոպական լրագրաց վերջին թեր-
թերուն մէջ հեռուեալ լուրերը կը
տեսնուին:

Կ. Պօլիս 18 սեպտ.—Ռուսը նո-
րէն Արտահան մտան:

Կը հաւատան թէ Ռուսը Շերկայի
կրճին մէջ Օսմանեաց տիրած ամրու-
թիւնները նորէն ետ առին:

Հանտա 19 սեպտ.—Սմանտար
Կ. Պօլքէն առած հետեւեալ հեռագրի-
րը կը հրատարակէ. « Կը հաւատան
թէ Կարնոյ կուսակալ խմայիլ փաշան
Երեւանայ առջև հասնելով քաղաքին
վրայ յարձակելու կը պատրաստուի: »

Չիլթով 19 սեպտ.—Ռուսը Եանթ-
րայի վրայ ամուր պատնէշներ կը բարձ-
րացնեն: Պիլկայի մինչև Բլէշնա տա-
րած ուղղ ճանքան պաշտպանելու և
Մէհմետ Ալի փաշայի յառաջխաղա-
ցումն արգելելու համար, որոյ յառա-
ջապահ զորքերն հիմա Գորումլուի
առջև Ռուսաց հետ կուտել բռնուած
են: Չիլթով ի է վիրաւորեալներով:

Պուքէշ 19 սեպտ.—Արօպէլէֆ
զորավարը տեղեկ բռնուելով հիւան-
դացաւ:

Օսմանցիք ամսոյս 17 և 18ին քա-
նի մ'անգամ Ռուսներ զորաց բռնած
Կրիկիցայի գիրքերուն վրայ յարձա-
կելով՝ մեծ կորուստներ ետ մղուե-
ցան:

18ին, Ռուսներ կէս օրէն վերջն
Օսմանեան մեծ մարտիցի մը վրայ
յարձակելով չկրցին առնուլ և իրենց
Կրիկիցայի ամուր գիրքերը քաշուե-

Վ. Ք. ՄԱՅՈՒՆ.